

Lektionsplanering - Kolten berättar

Ämne/arbetsområde	Samhällskunskap och Bild - Kolten berättar
Årskurs	4-6

Lektionens innehåll

Detta lektionsupplägg är anpassat för årskurs 4-6 och kan kopplas till Lgr22 och kursplanerna för ämnena samhällskunskap och bild (enskild eller båda). Arbetsområdet med fördel ses som en fortsättning på lektionsplanering "Vem är same?" I det här arbetsområdet ska eleverna arbeta med klädseln som en viktig identifikationsymbol. Kolten eller samedräkten är en färggrann högtidsdräkt och kan liknas vid en folkdräkt. Modellen på och utsmyckningen av kolten berättar om var bäraren kommer ifrån och vem man är släkt med. Därför är snitt, skärningar, färger och mönster på band och annat tillbehör noggrant utvalt av skräddaren.

I kommentarmaterialet för kursplanen i samhällskunskap under avsnittet "De nationella minoriteterna" anges att:

"I årskurserna 4-6 ingår *de nationella minoriteterna judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar: kultur, historia och rättigheter*. Avsikten här är att eleverna ska få kunskaper om och förståelse för dessa gruppers ursprung och kultur. De ska också få förståelse för och kännedom om att det finns särskild lagstiftning för att skydda de nationella minoriteternas möjligheter att bevara och utveckla sina språk och kulturer." (s. 29).

Förberedelser/förkunskaper:

Lärare:

Ett bra stöd för dig som lärare finns tillgängligt på hemsidan [samer.se](https://www.samer.se), "Fatta Sápmi" <https://www.samer.se/fattasapmi>. Bland annat förklaras grundläggande frågor som rör de samiska folket, kulturen, språket och vad det innebär att samer är såväl minoritet, nationell minoritet och urfolk. För mer grundläggande information, se filmen *Samer* (UR, 2024, 12 min) <https://urplay.se/serie/236457-sveriges-nationella-minoriteter>.

Elever:

Innan den här lektionen behöver eleverna arbetat med lektion: Vem är same? Eleverna bör även ha diskuterat innan om klädernas betydelse som identifikationsymbol.

Ett ytterligare stöd för dig som lärare finns i böckerna:

Susanna Jannok Porsbo, *Samedräkter i Sverige*. 1999. ISBN 91-87636-14

Susanna Jannok Porsbo/Else Nordheim, *Samiskt Dräktskick i Gällivare, Jukkasjärvi och Karesuando socknar*. ISBN 91-781087-13

Lektionens koppling till centrala innehåll i kursplanen för samhällskunskap och bild åk 4-6

Rubrik	Centrala innehåll	Kan kopplas konkret till det aktuella ämnesområdet genom:
Individer och gemenskaper (SH)	Sociala roller och normer i olika sammanhang, till exempel inom familjen och i vänskapsrelationer. Könsroller, jämställdhet och sexualitet.	Eleverna får fördjupa sig i frågorna: Vem är same? Vilka är samerna? Vad identifierar en same? Symbolers betydelse för identitet och tillhörighet hos urfolket samerna.
Rättigheter och rättsskipning (SH)	De nationella minoriteterna judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar: kultur, historia och rättigheter.	Eleverna får kunskap om samisk kultur som uttryck för kollektiv gemenskap och tradition.
Bildanalys (Bild)	Bilder ur elevernas visuella kulturer som gestaltar identitet, grupp tillhörighet och normer.	Eleverna får kunskap om koltens betydelse för det samiska folket, och hur den säger något om identitet och normer i samiskt samhälle.

Betygskriterier för ämnesområdet (baserat på kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier i ämnet samhällskunskap för åk 4-9, Lgr22)

Betygskriterier för betyget E i samhällskunskap	Betygskriterier för betyget C i samhällskunskap	Betygskriterier för betyget A i samhällskunskap
Eleven för enkla resonemang och samhällsfrågor utifrån kunskaper om hur förhållanden och strukturer i samhället påverkar samer på olika sätt.	Eleven för utvecklade resonemang och samhällsfrågor utifrån kunskaper om hur förhållanden och strukturer i samhället påverkar samer på olika sätt.	Eleven för välutvecklade resonemang och samhällsfrågor utifrån kunskaper om hur förhållanden och strukturer i samhället påverkar samer på olika sätt.

Betygskriterier för betyget E i Bild	Betygskriterier för betyget C i Bild	Betygskriterier för betyget A i Bild
Eleven beskriver bilders funktion och innehåll på ett enkelt sätt.	Eleven beskriver bilders funktion och innehåll på ett utvecklat sätt.	Eleven beskriver bilders funktion och innehåll på ett välutvecklat sätt.

Förslag på undervisningsupplägg

Start, hur börjar lektionen?	Visa filmen Ella-Sara om Sápmi (Sametinget), 2019, 1 min, 32 sek. https://www.youtube.com/watch?v=ph7eH7DNVrc Visa en bild på en kolt och diskutera: Vad är det för slags dräkt och vad kallas dessa?
Elev- och läraraktivitet	Skriv ut texten om kolten (Lättläst): https://www.samer.se/kolten?lattlast=true Dela in eleverna i grupper om 3-4 personer. Låt dem läsa texten. Diskutera i gruppen efteråt utifrån följande frågor: <ul style="list-style-type: none">• När används kolten?• Ser kolten likadan ut överallt?• Vad kan kolten vara gjord av för olika typer av material?• Vad kan man ha till kolten? (bälte, skor, skoband)• Vad kan kolten berätta om den som bär den? (man, kvinna, område, gammal, ung, gift, ogift).• Kan man köpa en kolt i en vanlig butik? Berätta för eleverna om att koltarna sys på olika sätt beroende på område. Utgå från fördjupningslänkarna du hittar på sidan: https://www.samer.se/kolten?lattlast=true Skriv ut målarblad från olika områden. Låt eleverna välja en kolt att färglägga. Under tiden eleverna målar, låt dem lyssna på en samisk saga: Sägner från Sápmi (6 avsnitt, 5-6 minuter långa, UR, 2022): https://urplay.se/serie/229938-sagner-fran-sapmi Efter arbetet, låt eleverna berätta om sina personer, vilka de är, var de tror att bor och vad de tror att de gör till vardags.
Avslut	Reflektion: Varför är det viktigt att genom kläder visa vem man är? Varför är kolten viktig för det samiska folket och kulturen?

Material	<p>https://www.samer.se/kolten?lattelast=true</p> <p>https://urplay.se/serie/229938-sagner-fran-sapmi</p> <p>Susanna Jannok Porsbo, Samedräkter i Sverige. 1999. ISBN 91-87636-14</p> <p>Kommentarmaterial till kursplanen i samhällskunskap – grundskolan: https://www.skolverket.se/publikationsserier/kommentarmaterial/2022/kommentarmaterial-till-kursplanen-i-samhallskunskap---grundskolan</p>
Uppföljning och dokumentation	<p>Hur kan innehållet/upplägget för lektionen förbättras? Finns det möjlighet att arbeta tematiskt med andra ämnen?</p>

Länk till kursplaner:

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/loroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/kursplaner-for-grundskolan>

